

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**USAID PROJECT FOR MEDIA
LEGAL REFORM AND
RESPONSIBLE MEDIA**

**ЦЕНТАР за
РАЗВОЈ на
МЕДИУМИ**

**МОНИТОРИНГ НА СПРОВЕДУВАЊЕТО НА
МЕДИУМСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, НА
МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ИНФОРМАТИЧКО
ОПШТЕСТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА,
НА СОБРАНИЕТО НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА, НА АГЕНЦИЈАТА ЗА АУДИО
И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ
И НА МАКЕДОНСКАТА РАДИОТЕЛЕВИЗИЈА**

СКОПЈЕ, АПРИЛ 2015

ПРОГРАМА НА УСАИД ЗА ЗАЈАКНУВАЊЕ НА НЕЗАВИСНИТЕ МЕДИУМИ ВО МАКЕДОНИЈА,
ПРОЕКТ ЗА ОДГОВОРНИ МЕДИУМИ И ЗАКОНОДАВНИ РЕФОРМИ ВО МЕДИУМСКАТА СФЕРА

Оваа публикација/извештај е подготвен/а од стана на Центарот за развој на медиуми со великодушна поддршка на американскиот народ преку Агенцијата на САД за Меѓународен Развој (УСАИД). Мислењата изразени во оваа публикација му припаѓаат на Центарот за развој на медиуми и не ги изразуваат ставовите на Агенцијата на САД за Меѓународен Развој или на владата на Соединетите Американски Држави.

МОНИТОРИНГ НА СПРОВЕДУВАЊЕТО
НА МЕДИУМСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО, НА
МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ИНФОРМАТИЧКО
ОПШТЕСТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА,
НА СОБРАНИЕТО НА РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА, НА АГЕНЦИЈАТА ЗА АУДИО
И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ
И НА МАКЕДОНСКАТА РАДИОТЕЛЕВИЗИЈА

ПРВ КВАРТАЛЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА 2015

(ЈАНУАРИ –МАРТ 2015)

ПОДГОТВИЛЕ:

ЕЛЕНА КОСТОВСКА

М-Р ВИКТОР ВАНГЕЛОВ

СКОПЈЕ, АПРИЛ 2015

ВОВЕД

Центарот за развој на медиуми (ЦРМ), во периодот јануари – април 2015 година, следејќи ја примената на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (ЗААМУ) и Законот за медиуми (ЗМ), ја набљудуваше работата на Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (АВМУ) и работата на Македонската радиотелевизија (МРТ).

Примената на законите главно се анализира преку влијанието што законските одредби го имаат врз надлежните институции и медиумите. Во однос на набљудувањето на работата на АВМУ и на МРТ, во овој период, поблиску беше следен процесот на избор на дел од органите, начинот на работа, но и транспарентноста и отчетноста во нивната работа.

Како алатки за набљудување беа употребени: непосредното следење на седниците на АВМУ и на Собранието (оние кои се однесуваат на спроведувањето на медиумските закони), анализа на документите објавени на интернет страниците на институциите, правото на слободен пристап до информации од јавен карактер, како и непосредна комуникација со засегнатите страни.

ЦРМ овој мониторинг го спроведува во рамките на Програмата на УСАИД за зајакнување на независните медиуми во Македонија, Проект за одговорни медиуми и законодавни реформи во медиумската сфера.

АГЕНЦИЈА ЗА АУДИО И АУДИОВИЗУЕЛНИ МЕДИУМСКИ УСЛУГИ (АВМУ)

Во периодот од декември 2014 до април 2015, Советот на АВМУ одржа над 15 седници на кои беа донесени дваестина правилници и други подзаконски правни акти. Во овој период, АВМУ исто така, ги усвои Програмата за работа и Финансискиот план за 2015 година. АВМУ го одобри и Годишниот извештај за 2014 година и му го достави на Собранието на РМ, во законски предвидениот рок, 31 март 2015.

Во овој период на мониторинг, Советот на АВМУ изврши замена на дозволите за телевизиско или радио емитување на радиодифузерите, а на 23 март, организираше прв јавен состанок за 2015 година.¹

И во овој период на мониторинг, АВМУ се уште не го заврши процесот на избор на заменик-директор на Агенцијата, кој беше прекинат односно одложен уште во почетокот на октомври 2014 година.

ПРОГРАМА И ФИНАНСИСКИ ПЛАН ЗА 2015 ГОДИНА

На својата трета седница за 2015 година, Советот ги усвои пречистениот текст на Програмата за работа и Финансискиот план на АВМУ.

Со Усвоените измени на Финансискиот план кој е интегрален дел од Програмата на Агенцијата, планираните приходи на АВМУ се намалуваат во однос на приходите предвидени во Нацртот и се во вкупен износ од

208.959.270 денари, од кои за капитални инвестиции се предвидуваат дури 131.530.000 денари или 62,9% од вкупниот буџет.

Центарот за развој на медиуми, веќе неколку пати предупреди на нетранспарентното финансиско работење на Агенцијата особено во однос на големиот одлив на средства за изградба на објект и негово опремување, како и за орочувањето средства без каков било увид на јавноста во овој вид трансакции. ЦРМ уште во јануари 2015, го искористи инструментот Пристап до информации од јавен карактер и до Агенцијата упати три прашања во однос на Програмата за работа за 2015 година. Од Агенцијата баравме да ни ги достави следниве информации:

а. Од кои приходни ставки од минатите години се акумулирани средства во ставката Средства од минати години предвидени во Програмата за 2015 година?

б. Врз која основа се очекува остварување на камати во 2015 година предвидени со Програмата за 2015 година?

в. Кој е износот на досега орочените средства на АВМУ и во кои банки се орочени?

Агенцијата, во законски предвидениот рок, ни достави одговори, но тие се недоволно информативни и претставуваат обично повторување на она што веќе го пишува и во самата Програма.

Според АВМУ, акумулираните средства во ставката средства од минати години се однесуваат на средства од претходни години од приходи утврдени во минатото согласно со Законот за радиодифузна дејност, односно со Законот за аудио и аудиовизуелни медиум-

¹ http://avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2175%3A2015-03-23-15-16-35&catid=88%3Asoopstenija-media&Itemid=313&lang=mk

ски услуги. Во однос на средствата, одговорот на Агенцијата е дека се очекува тие да се остварат со орочување на денарски депозити. Во овој момент, Агенцијата има еден орочен депозит во износ од 25 милиони денари. На последното прашање, Агенцијата достави табела во која ги групира орочените средства по години, но таа табела не го доловува одговорот на поставеното прашање и не е доволно јасна. На вториот дел од прашањето, во кои банки се орочени средствата, Агенцијата воопшто не даде одговор.

Центарот за развој на медиуми уште еднаш истакнува дека Агенцијата како независно регулаторно тело не треба да остварува приходи од орочени средства и дека тоа претставува неетичко работење, а кога веќе ги орочува средствата тогаш граѓаните имаат право да знаат колкава сума, под кои услови и во кои банки се орочува.

ЗАМЕНА НА ДОЗВОЛИТЕ НА РАДИОДИФУЗЕРИТЕ

Во вој период на мониторинг, Советот на АВМУ изврши замена на постојните дозволи за вршење радиодифузна дејност, со нови дозволи за телевизиско или радио емитување, на сите 133 радиодифузери кои поднесоа пријава за замена на дозволиите.

Во меѓувреме, Советот ѝ ја одзеде дозволата за работа на телевизија БТР Скопје, заради неплатен долг², а на ТВ Студио ТЕРА и на ТВМ им даде дозвола за телевизиско емитување преку јавна електронска комуникациска мрежа што не користи ограничен ресурс на регионално ниво. На истата седница, Советот на Агенцијата констатираше престанување на важноста на дозволата за вршење на радиодифузната дејност на ТРД РАДИО МОРИС ПЛУС ДООЕЛ Македонски Брод, заради ликвидација.

Советот на АВМУ, согласно член 76 став 7 од Законот за аудио и аудиовизуелни меди-

умски услуги, во овој период на мониторинг ги донесе и следниве одлуки: доделување дозвола за телевизиско емитување преку јавна електронска комуникациска мрежа што не користи ограничен ресурс, на државно ниво на ТВ АРТ Артан ДООЕЛ Тетово; доделување дозвола за телевизиско емитување преку јавна електронска комуникациска мрежа што не користи ограничен ресурс, на локално ниво – општина Куманово, општина Липково и општина Старо Нагоричане на Ивана Петровска од Доброшане, Куманово; доделување дозвола за телевизиско емитување на програмски сервис со претежно забавен општ формат, на државно ниво, на правното лице „Companu 21“ ДОО, Република Косово, Приштина.

ЈАВЕН СОСТАНОК

Согласно законската обврска за одржување четири јавни состаноци годишно (најмалку еден јавен состанок на три месеци), Агенцијата, на 23 март, го одржа првиот јавен состанок за 2015 година.

На овој состанок беа презентирани: Годишната програма за работа на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги; резултатите од стручниот надзор извршен во февруари годинава, кај оние радиодифузери што ги заменија дозволиите, но и кај оние што добија нови дозволи за телевизиско емитување, за тоа дали ги исполнуваат техничките, просторните и кадровските услови според Правилникот за минимални просторни, финансиски и кадровски услови за добивање дозвола за радио и телевизиско емитување; Планот за популаризирање на правото на одговор и исправка.

На овој јавен состанок, Здружението на новинари на Македонија упати прашање до претставниците на АВМУ, за ставот на Агенцијата во однос на актуелната политичка состојба во државата и (не)известувањето на определени медиуми за „бомбите“ на опозицијата. Ова прашање особено беше насочено кон (не)информирањето на Македонската радиотелевизија како јавен сервис за акту-

² http://www.avmu.mk/images/Odluka_za_odzemanje_na_dozvolata_za_TV_emituvanje_na_TRD_TV_BTR_Nacional_Zoran_DOOEL_Skopje.pdf

елните политички случувања. Директорот на АВМУ, Зоран Трајчески кусо одговори дека не е работа на Агенцијата да се меша во уредувачката политика на медиумите и дека АВМУ својот став го има изложено на интернет-страницата на агенцијата, на 27 февруари 2015 година.³

Соопштението на АВМУ од 27 февруари, пак, е премногу општо и содржи само потсетување на законските обврски на медиумите:

„Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, во контекст на информирањето на радиодифузериите за актуелните настани во државата, ги појасува медиумските професионалци дека при исполнувањето на својата функција да ја информираат јавноста, треба да се придржуваат до професионалните новинарски стандарди и принципи, односно до начелата од член 61 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

Раководејќи се од правото на граѓаниите да бидат информирани за сите случувања во државата, редакциите треба на настаниите за кои информираат да им обезбедат новинарска обработка со која ќе се исполни начелото за „објективно и неистражно прикажување на настаниите со еднаков третман на различните гледишта и мислења и овозможување на слободно оформување на мислењето на публиката за одделни настани и прашања“. При тоа, доколку се одлучат да пренесат изјави кои во себе содржат навреди, клевети, ја дури и елементи на „зговор на омраза“ задолжително треба да обезбедат доволнишелен фактички контекст за да не придонесуваат за нивно ширење, односно да не станаат и самите извор на „зговор на омраза.“

³ Соопштение за медиумите http://avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=2067%3A2015-02-27-15-00-24&catid=88%3Asoopstenija-media&Itemid=313&lang=mk

АВМУ ЗА МРТ

На 13-тата седница на Советот на АВМУ за 2015 година, советникот Зоран Фидановски предложи агенцијата да упати јавен повик до МРТ, со кој ќе бара јавниот сервис да ги почитува законските одредби за објективен, непристрасен и професионален јавен радиодифузен сервис кој ги информира граѓаните за сите актуелни општествено-политички случувања.

Во својот предлог, Фидановски наведе дека МРТ воопшто не ги објавува телефонските разговори презентирани од опозицијата, а оправдание за тоа наоѓа во соопштението на Јавното обвинителство од 3 февруари, во кое се бара медиумите да не ги објавуваат материјалите на опозицијата. Според Фидановски, ваквото барање на е незаконско и Јавниот обвинител не може да се става во позиција на главен уредник на медиумите. Тој потсети и на членот 6 став 1 алинеја 6 од ЗААМУ, според кој обврска на АВМУ е да се грижи за заштита на интересите на граѓаните во областа на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги.

Овој предлог наиде на остра реакции кај советниците. Алма Машовиќ му порача на Фидановски „да си ја насочи енергијата на нешто посуштински и побитно“ и нагласи дека МРТ работи непристрасно и објективно. Претседателот на Советот на АВМУ, Лазо Петрушевски, пак, се повика на неколку членови од ЗААМУ и од Законот за медиуми кои се однесуваат на независноста на медиумите во однос на уредувачката политика и рече дека нема да го поддржи предлогот на Фидановски.⁴ По долга дискусија, АВМУ одлучи да не се упати јавен повик до МРТ.

⁴ Записник од 13-та седница стр.9-10 http://avmu.mk/images/Zapisnik_od_13-ta_sednica_-_30.03.2015.pdf

На оваа одлука на АВМУ, Центарот за развој на медиуми, реагираше на февруари 2015 година⁵ и потсети дека новинарите не се одговорни за начинот на кој нивните извори ги добиле податоците, вклучително и податоци што произлегуваат од неовластено следење на комуникациите. Праксата на Европскиот суд за човекови права ги ослободува новинарите од одговорност за објавување тајни или лични податоци и информации, доколку новинарите во добивањето на информациите не прекршиле некој закон или правило. Оттаму, ЦРМ смета дека неизвештувањето на МРТ за политичките актуелности е неосновано и спротивно на нејзините законски обврски како јавен радиодифузен сервис, а дека АВМУ требаше позитивно да одговори на барањето на Фидановски согласно своите законски овластувања од членот 6 став 1 алинеја 6 од ЗААМУ, да се грижи за заштита на интересите на граѓаните во областа на аудио и аудиовизуелните медиумски услуги.

НЕПРОФИТНИ МЕДИУМИ

На 31 декември 2014 година, АВМУ отвори повик за јавна расправа за непрофитни медиуми.⁶ Овој повик беше отворен за да се изработи концепт за развој на медиумите на заедницата, во кој ќе биде ставен акцент на радиото на заедницата.

⁵ ЦРМ ги повикува новинарите да не го запостават јавниот интерес во известувањето за случајот „Пуч“ <http://mdc.org.mk/crm-gi-povikuva-novinarite-da-ne-go-zapostavat-javniot-interes>

⁶ avmu.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=1976%3A2014-12-31-09-01-18&catid=88%3Asoopstenija-media&Itemid=313&lang=mk

Центарот за развој на медиуми подготви документ ⁷ со своите предлози и сугестии за идниот развој на непрофитните медиуми во Република Македонија и во предвидениот рок го достави до Агенцијата. Документот содржи предлози за обезбедување одржливост на непрофитните радија (радија на заедниците) и пред сè, ја адресира потребата од финансиски олеснувања неопходни за заживување на непрофитните медиуми. Наш клучен предлог во однос на олеснување на постоенето на непрофитните медиуми е можноста од доделување бесплатни фреквенции резервирани единствено за непрофитните медиуми (радијата). Истовремено, со ова ќе се поттикне и таканаречениот time-sharing (на иста фреквенција да има повеќе интересно/тематски организирани заедници), преку кој полесно ќе биде испочитуван законскиот минимум од четири часа програма. Уште повеќе, на овој начин ќе се поттикне и разновидноста на програмата..

ЦРМ се залага за заживување на непрофитните медиуми во Македонија и се надева дека оваа тема ќе разбуди интерес и кај другите актери во општеството. На првиот јавен состанок во 2015 година, беше соопштено дека и покрај дадениот рок од три месеци за доставување предлози на оваа тема, ЦРМ е единствената организација која доставила свои предлози до Агенцијата и дека од овие причини рокот е продолжен.

НАДЗОР НАД РАДИОДИФУЗЕРИТЕ

Во средината на декември 2014 година, АВМУ извести дека направила надзор над понудата на преводи на странските програмски сервиси кои се реемитуваат во дигиталните пакети на операторите на јавни електронски комуникациски мрежи. Надзорот покажал дека кај определени странски програмски сервиси, во опцијата за избор на превод, покрај македонскиот и албанскиот јазик, се нудеа и опции за избор на други јазици.

⁷ Види Анекс.

Како што заклучила Агенцијата, според член 64 став 2 од ЗААМУ, програмските сервиси што се реемитуваат преку јавни електронски комуникациски мрежи мора да бидат титлувани на македонски јазик или на јазикот на заедницата која не е мнозинство, а го зборуваат најмалку 20% од граѓаните на Република Македонија. Тргувајќи од ваквото законско решение, Агенцијата им наложи на кабелските оператори веднаш да ги отстранат опциите со понудени преводи односно да останат само преводите на македонски и/или албански јазик.

Ова е само еден од случаите во кои Агенцијата и заинтересираните субјекти различно читаат исти членови од Законот. Операторите, но и дел од медиумската јавност, сметаат дека Агенција го чита и го применува законскиот текст на крајно рестриктивен начин, со што им нанесува штета и на кабелските оператори и на граѓаните кои платиле за услугата да добијат можност програмите да ги следат и на друг јазик, различен од македонскиот или албанскиот.

Законот не забранува да има превод и на други јазици, туку потенцира дека програмите мора да бидат преведени на македонски или на албански јазик. Секој друг јазик кој ќе го понуди операторот, а ќе биде прифатлив за корисниците не може да се смета за спротивен на законот и мора да се гледа поширокиот општествен контекст и овозможување на помалите заедници да следат програми и на јазикот што го зборуваат или разбираат.

Единствената интервенција што би можела да ја изврши Агенцијата е да изврши контрола заедно со Министерството за култура и да утврдат дали преводот е соодветен, стандардизиран и лиценциран. Секоја друга интервенција претставува ограничување на правото на гледачите од другите етнички заедници во Македонија да можат да следат програми титлувани и на нивниот јазик.

Агенцијата треба уште еднаш да ги разгледа донесените решенија за исклучување на преводите на другите јазици, а доколку има дилема при читањето на законската де-

финиција, да побара автентично толкување од Собранието на Република Македонија. На ваков начин ќе се елиминира сегашната нејаснотија, која наместо да создава плурализам во медиумската сфера, постави уште едно ново ограничување кое оди на штета на другите малцински заедници во државата.

Друга одлука на АВМУ, која исто така, навлегува во правата на гледачите, корисници на услугите на кабелските телевизии, се налозите за исклучување на регионални телевизии на кои има реклами од македонски компании. Сакајќи да ги заштити домашните телевизии, Агенцијата во два наврати, во декември 2014 и во јануари 2015, наложи исклучување на неколку популарни спортски, кулинарски и едукативни канали.

Како објаснување на оваа одлука, Агенцијата понуди образложение дека за спорните канали, операторите на јавни електронски комуникациски мрежи ги повредиле одредбите од Законот (Член 69 кој се однесува на дозволите за емитување на програми во Република Македонија), на одредбите од член 8 од Правилникот за содржината и формата на пријавата за евидентирање во регистарот на оператори кои реемитуваат програмски пакети и на потврдата за регистрација на програмски пакети.⁸

Агенцијата, во извештајот за извршениот надзор на 27 јануари 2015 година⁹, вели дека надзорот утврдил дека операторите на јавни електронски комуникациски мрежи реемитуваат програми за кои немаат доставено валидна дозвола за емитување од регулаторните тела што имаат јурисдикција во земјата од која потекнуваат програмите.

Потоа, во неколку изјави во јавноста, но и во дискусии во Советот на АВМУ посветени на таа тема, Агенцијата настапи со неколку проблематични ставови. Еден од тие ставови е дека пренесувањето на канали кои би биле

наменети за македонското јазично подрачје е можно само со дозвола на македонското регулаторно тело и дека во некои случаи не се работело за „реемитување“ туку за „емитување“, затоа што „не може да се реемитува нешто што никаде не се емитува“. Ова толкување е спротивно на фактот дека операторите на јавни електронски комуникациски мрежи, каналите кои ги реемитуваат, ги добиваат преку сателит, што значи дека нивното прикажување никако не може да се смета за емитување.

Македонското законодавство, во оваа област, се судира со одредбите од Директивата на ЕУ за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. ЦРМ консултираше претставници на Генералниот директорат на Европската комисија за комуникациски мрежи, содржни и технологија. Според нив, барањето за поднесување потврда за издадена дозвола од надлежното регулаторно тело може да се смета за форма на дополнителна регулација, што е спротивно со политиките и одредбите на Директивата. Духот на Директивата е доколку има некакви недоразбирања поврзани со надлежноста врз емитувањето на некои телевизиски канали што се пренесуваат преку сателит, обврската за утврдување на јурисдикцијата би требало да биде примарна задача на домашното регулаторно тело, а не на операторите на јавни радиодифузни мрежи. Овде мора да се додаде дека Македонија, со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, презема обврска да го хармонизира своето законодавство со законодавството на ЕУ, вклучително и со Директивата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги.

Слободата на прием и реемитување на аудио и аудиовизуелни медиумски услуги од земјите членки на ЕУ и другите држави потписнички на Конвенцијата за прекугранична телевизија на Советот на Европа е гарантирано со ЗААМУ (во член 44), може да се ограничи само во неколку случаи.

Оттаму, во јавноста се појавија шпекулации дека целата акција на АВМУ е всушност

8 http://www.avmu.mk/images/Pravilnik_z_a_sodrzhinata_i_formata_na_prajiavata.pdf

9 http://www.avmu.mk/images/Pismen_izvestaj_z_a_izvršen_vonreden_nadzor_na_den_27.01.2015_-_z_a_na_veb.pdf

насочена да обезбеди заштита на домашните медиуми и да спречи одлевање на рекламите од домашните медиуми. Особено, затоа што, веќе на некои реемитувани канали се појавија реклами на македонски компании. Наместо да носи крајно рестриктивни и проблематични одлуки, Агенцијата треба да спроведе јавна расправа со електронските медиуми и кабелските оператори, за квалитетот на понудата што ја нудат домашните телевизии, да го разгледа прашањето за рекламирање на домашните компании и за можните решенија на постојните проблеми.

Последната одлука со налогот за исклучување на спортските канали, а потоа и решавање на проблемот со префрлање на пакетот од „српскиот“ на „хрватскиот“ пазар на кој не се емитуваат реклами од регионов, покажа дека одлуката е на стаклени нозе и дека е правно неиздржана. Наместо санкциите кои се крајно непопуларна мерка и директно ги погодуваат гледачите, потребно е при одобрување на пакетите да се разгледаат сите прашања, особено регулирањето на авторските права и опсегот на пазарот на кој се однесуваат.

Дури и да постои јасна законска одредба со која се штити домашниот медиумски пазар, таа мора да претрпи корекции, бидејќи домашните телевизии не може да се штитат со вакви решенија, ниту пак, на ваков начин може да се зголеми нивната гледаност. Довербата, гледаноста и одлуките за рекламирање зависат исклучиво од квалитетот на понудената програма, а во никој случај од ограничувањата или насилниот обид за гледање само домашни ТВ канали. Експертите на Директоратот на Европската комисија за комуникациски мрежи, содржини и технологија посочуваат дека основната цел на Директивата за ААВМС е токму заштитата на отворениот пазар.

Во меѓувреме, Агенцијата за електронски комуникации соопшти дека усвоила нов Правилник за општи услови што треба да ги содржи секој договор склучен меѓу кабелскиот оператор и граѓанинот, во кој треба

да биде дадена листа со сите телевизиски програми што ќе ги содржи пакетот за кој се потпишува договорот. Вакви договори треба да се склучат меѓу корисниците (гледачите) и кабелските оператори, ИП операторите или операторите на дигитална телевизија. Ако операторот во времетраење на договорот исклучи некоја од наведените програми, корисникот ќе има право да го раскине договорот без да плаќа какви било пенали.

Според Правилникот на Агенцијата за електронски комуникации (АЕК), по потпишување на претплатничкиот договор со кабелски или друг комерцијален провајдер, тој се обврзува со понудената листа на канали кон крајниот корисник, а за кои треба да има регулирани авторски права. Ако тоа не е обезбедено за време на претплатничкиот договор, корисникот може веднаш да го раскине договорот. На ваков начин, АЕК сака да ја спречи досегашната практика, операторите да ја менуваат содржината на пакетите без да бараат согласност од претплатниците. Со донесување на Правилникот, операторите ќе мораат да ги обноват договорите со претплатниците и во нив да ги наведат каналите што ги нудат. Голем дел од кабелските оператори и до сега не работеа со договори, па овој правилник, се очекува да создаде проблеми, посебно во делот кога поради објективни причини, може и мора, да дојде до промена на програмската шема: згаснување на одреден ТВ канал, промена на сопственичка или друга структура, промена на програмска шема и др.

МАКЕДОНСКА РАДИОТЕЛЕВИЗИЈА (МРТ)

ПРОГРАМСКИ СОВЕТ

Во вој период на мониторинг, Собранието на РМ, после неколкумесечно надминување на законскиот рок, конечно го изгласа Програмскиот совет на МРТ.

Уште од донесување на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, ЦРМ постојано истакнува дека законското решение за составот на програмскиот совет на јавниот сервис остава голем простор за директно политичко/партиско влијание врз МРТ. На пример, од вкупно 13 членови, собраниската Комисија за избори и именувања предлага 5, а ЗЕЛС 3 членови.

Новиот состав на Програмскиот совет на МРТ го потврди стравувањата на ЦРМ бидејќи голем дел од членовите се луѓе блиски до актуелната власт.¹⁰ За претседател на новиот Програмски совет на МРТ е избрана Снежана Клинчарова, вработена во општина Бутел, инаку предложена од ЗЕЛС.

Програмскиот совет на МРТ, на 26 јануари 2015, го донесе новиот Статут¹¹, кој се однесува на дејноста и обврските на МРТ, на нејзините органи и нивните надлежности, на нејзината организациска структура, финансирањето и др. Без да навлегуваме во подробна анализа на Статутот и неговите одредби, ќе укажеме на фактот дека Програмскиот совет, уште од самиот почеток го крши Статутот што самиот го изгласа. Став 3 од членот 40 вели: „Дневниот ред, записниците од седниците на Про-

грамскиот совет на МРТ, донесените одлуки, како и изјаснувањето на членовите на Програмскиот совет на МРТ при постапката на гласање за одредено прашање, со образложение за причините за гласањето, се објавуваат на интернет страницата на МРТ, во рок од 7 дена од денот на одржаната седница.“ Освен Статутот, ниту еден документ произлезен од работата на Програмскиот совет на МРТ, досега не е објавен на интернет-страницата на јавниот сервис.

Согласно новиот Статут на МРТ, седниците на Програмскиот совет се јавни и ЦРМ поднесе барање да ни се овозможи присуство на седниците на Советот, како и да бидеме навремено известувани за времето и местото на сите седници. МРТ сè уште нема одговорено на нашето барање кое беше поднесено на 16 февруари, а обновено на 24 март 2015.

Програмскиот совет на МРТ донесе Одлука за распишување конкурс за избор на членови на Надзорниот одбор на МРТ и Одлука за распишување конкурс за избор на директор на МРТ и заменик на директорот на МРТ, во согласност со новиот Статут на јавниот сервис. Одлуката беше донесена на 26 јануари, а беше објавена на 2 февруари 2015. Конкурсите беа распишани и објавени на интернет-страницата на МРТ следниот ден. Овие конкурси по извесно време исчезнаа од интернет-страницата на МРТ.

Бидејќи МРТ не објавува информации околу постапката за избор на директор, заменик на директорот и членови на надзорниот одбор, ЦРМ, на 27 март 2015, поднесе барање за пристап до информации од јавен карактер. До затворањето на овој извештај, нема никаков одговор од МРТ до каде е постапката и дали таа воопшто се спроведува.

¹⁰ Собраниската расправа и гласањето на пратениците за предлозите може да се видат на следниов линк: <http://sobranie.mk/materialdetails.nsp?materialId=40ab2222-919d-484d-ad2f-e70ca8146ea4>

¹¹ Статутот на МРТ може да се најде на следниот линк: <http://mrt.com.mk/node/19974>

(НЕ)ТРАНСПАРЕНТНОСТ

МРТ и натаму останува исклучително нетранспарентна во својата работа. На интернет- страницата има многу малку информации и документи, а кога станува збор за пристапот до информации од јавен карактер, нејзиното постапување е бавно и најчесто или документите ги доставува во последниот законски рок или пак, го надминува рокот. Некои документи воопшто и не ги доставува.

На пример, на едно од барањата поднесени од ЦРМ, уште во ноември 2014, МРТ одговори дури откако измина законската рамка од 30 дена и откако ЦРМ поднесе жалба до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер. Ова барање се однесуваше на информација за тоа која институција ги обезбедува средствата за наградниот фонд на Скопскиот фестивал и од која буџетска ставка се одвојуваат, доколку се обезбедени од МРТ. Во одговорот беше наведено дека средствата ги обезбедува МРТ од наплатата на радиодифузната такса и од продажбата на рекламното време и дека се тие предвидени во расходната ставка „Трошоци за награди од фестивали и други награди“. ЦРМ ја побара оваа информација бидејќи во јавноста се појавија различни информации за тоа кој го обезбедува наградниот фонд на фестивалот, дали МРТ или Владата на РМ.

Ситуацијата со второто барање на информации од јавен карактер од ЦРМ до МРТ е уште подраматична бидејќи јавниот сервис сè уште не договорил на ова барање иако тоа е доставено уште на 17 октомври 2014 година. Ова барање се однесува на предлозите за копродукциски проекти доставени до МРТ, одлуките за одобрување проекти и склучените договори, врз основа на јавните повици од 20 ноември 2013 и 30 мај 2014 година.

Ваквото однесување на МРТ недвосмислено го наметнува прашањето, зошто јавниот сервис крие со кого и под какви услови склучува договори за копродукција.

РАЗРЕШУВАЊЕ УРЕДНИЦИ

На 30 јануари 2015 беше разрешен уредникот на Програмата на албански јазик на Македонското радио - Беким Лаџи. Лаџи во јавноста излезе со информации дека е разрешен од политички причини, односно дека врз него подолго време се вршел притисок да не објавува критички текстови во други медиуми. МРТ не излезе со официјална реакција за разрешувањето на Лаџи.

На дебатата „Каков медиумски систем ѝ е потребен на Македонија?“, организирана од ЦРМ, на 2 април 2015, новинарката Ида Протугер- Велковиќ изнесе податок дека Душко Арсовски веќе не е дел од уредничкиот тим на МРТ. Според нејзиното кажување, тоа го соопштил самиот Арсовски кога Новинарскиот пленум го повикал на состанок за состојбите во МРТ. МРТ и за ова воопшто не излезе во јавноста со каква било информација или реакција.

Ваквото однесување на МРТ претставува само уште една потврда за нејзиното крајно затворено и нетранспарентно работење. Граѓаните кои ја финансираат МРТ и чиј јавен сервис треба да биде, имаат право да знаат кои се уредниците на програмите, но и кога и зошто тие се менуваат или разрешуваат.

НАДЗОР И ФИНАНСИСКО РАБОТЕЊЕ

Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, во овој период, изврши четири редовни надзори врз работата на МРТ. Во својот редовен надзор врз работата на МРТ за периодот од 1 јануари до 25-ти ноември 2014¹², АВМУ утврди прекршување на член 92, во ставовите 8 и 9 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, кои се однесуваат на обврската на јавниот радиодифузен сервис да произведе и емитува најмалку 30 часа домашна играна и 30 часа домашна документарна програма, во периодот од 07:00 до 23:00. Агенцијата донесе Решение за преземање мерка, со којашто се опоменува МРТ

¹² http://www.avmu.mk/images/Izveshtaj_od_redovniot_nadzor_na_MRT.pdf

и ѝ се наложува да го усогласи своето работење со одредбите од ЗААМУ.

Вториот надзор од страна на АВМУ беше извршен на 20-ти февруари, а се однесува на 17-ти февруари¹³. По извршениот надзор АВМУ констатира дека МРТ го прекршиле ставот 2 од членот 92 од ЗААМУ, односно не емитувале 50% изворно создадена програма во Република Македонија, туку само 47.78%. АВМУ ја опомена МРТ и ѝ даде рок од 30 дена да го усогласи работењето со одредбите од ЗААМУ.¹⁴

Третиот и четвртиот надзор беа извршени на 9 март. Надзорот што се однесуваше на 11 февруари, констатира прекршување на член 50 во став 3 од ЗААМУ и на членовите 19 и 22 од Правилникот за заштита на малолетните лица.¹⁵ Со надзорот што го опфати 17 февруари, се констатира прекршување на член 92 во ставови 2 и 14 од ЗААМУ, кој се однесува на емитување на 50% изворно создадена програма.¹⁶

МРТ во континуитет го крши ЗААМУ и другите законски и подзаконски акти со коишто се регулира работењето на јавниот сервис, а со тоа очигледно не се грижи ниту за јавниот интерес.

На 39-тата седница на Собранието, одржана на 18 март 2015, Собранието, со 59 гласови за и еден против го усвои Финансискиот план на Македонската радио-телевизија за 2015 година. Овој Финансиски план, ЦРМ веќе го коментираше во Четвртиот квартален извештај за 2014. Овој пат, на интернет-страницата на Собранието беше објавена и Годишната програма на МРТ за 2015, нешто што не беше направено во законски предвидениот рок од страна на МРТ. Годишната програма на МРТ изобилува со општи заложби, наспро-

¹³ http://www.avmu.mk/images/Redpven_nadzor_na_MRT_1.pdf

¹⁴ http://www.avmu.mk/images/MPT_1_Skopje.pdf

¹⁵ MPT1 - http://www.avmu.mk/images/Redoven_nadzor_MRT_1.pdf MPT2 - http://www.avmu.mk/images/Redoven_nadzor_MRT_2.pdf

¹⁶ http://www.avmu.mk/images/MRT_2_redoven_nadzor.pdf

ти многу малку конкретни информации за програмата. Изрично се споменува почитувањето на законската обврска за емитување 30% изворна програма, 60% европски аудиовизуелни дела, како и производство на 40% домашна музичка продукција, најверојатно како последица на изречените мерки од надзорите на АВМУ.

Кога е во прашање финансирањето на МРТ и нејзиното финансиско работење, забележуваме дека МРТ е на листата на најголеми должници кон УЈП во однос на неплатени даноци. МРТ е на 18-тото место и должи вкупно 91.566.138 денари за неплатен ДДВ и неплатен данок на добивка.¹⁷

Јавноста, во текот на јануари 2015, беше информирана дека раководството на МРТ, не е во можност да им ја исплати декемвриската плата на вработените, поради блокада на сметката на претпријатието. Ова беше обелоденето на седница на Собранието, кога на пратеничко прашање, вице-премиерот Зоран Ставревски призна дека заради заостанат долг сметката на МРТ е блокирана. Тој истакна дека Владата бара начин како да се реши оваа ситуација.

Загрижува фактот што МРТ не е во можност да обезбеди средства од своето тековно работење, односно преку наплата на радиодифузната такса, па бара помош од Владата. Со ова уште еднаш се потврдува финансиската зависност на МРТ од извршната власт која го става јавниот сервис во „поданичка“ улога.

На 16 март беше објавен Годишниот извештај за финансиското работење на МРТ за 2014 година. Според овој документ, МРТ, во 2014, остварила приходи во висина од 1.326.335.743 денари, што е за околу 139 милиони денари помалку од планираните. Најголемо потфрлање е забележано кај планираните приходи од радиодифузната такса, односно за речиси 100 милиони денари. Од друга страна, пак, приходите од државниот буџет бележат значително зголемување. Биле планирани 125 милиони денари, а се ост-

¹⁷ Листата може да се најде овде: http://www.ujp.gov.mk/mk/otvoreni_povici/pogledni/208

варени дури 240 милиони, односно 115 милиони денари повеќе. Загрижува тенденцијата на големо потфрлување во однос на планираните приходи, бидејќи тоа е индикатор дека во јавниот сервис не се прават долгорочни и издржани планирања, а загрижува и големото учество на буџетски средства во финансирањето на МРТ.

БАРАЊЕ ОСТАВКИ И ПРОТЕСТИ ПРЕД МРТ

Во изминатиот период, МРТ беше во центарот на општествено-политичките збиднувања. Разговори кои се однесуваа на работата на јавниот сервис имаше и во политичките „бомби“ кои ги објавува опозицијата предводена од Зоран Заев. Едно од клучните барања на опозицијата, за излез од политичката криза, објавени на 10 март 2015, е и оставка на раководниот тим на МРТ.

Подоцна започнаа и граѓански протести пред МРТ, предводени од генерал Стојанче Ангелов, со кои се бараше МРТ, објективно и непристрасно да известува за телефонските разговори објавувани од опозицијата. Ангелов поднесе и кривична пријава против главниот и одговорен уредник на МРТ, Диме Ратајковски.

Во меѓувреме, Ратајковски му се закани со тужба на главниот и одговорен уредник на телевизијата Алсат-М, Мухамед Зекири, за негов личен став изнесен на социјалната мрежа „Фејсбук“, а кој се однесуваше на МРТ.

МУЗИЧКА ПРОДУКЦИЈА

Што се однесува на примената на Законот за поддршка на домашната музичка продукција, на 26 јануари 2015, МРТ објави уште една Одлука за измена на одлука по третиот квартален конкурс од 2014-та, која била донесена на 29 декември 2014. Одлуката поништува три композиции кои добиле средства од третиот квартален конкурс. Првата поништена композиција е на Кристијан Лукаров, затоа што, тој веќе добил поддршка за три композиции. Кај Арта Мемеди, пак, и кај групата Орхидеја, е забележана спротивност со член

18, став 3 од ЗПДМП, односно се работи за композиции чии автори на текст, музика или аранжман, или изведувачи, продуценти на аудио- или видеозапис биле членови на комисијата која вршела избор. Се работи за сериозен инцидент, па оттаму се поставува прашањето зошто било потребно толку време да се установи конфликт на интереси и зошто било потребно речиси еден месец оваа одлука да се објави интернет-страницата на МРТ.

На 3 февруари 2016, МРТ ги објави одлуките за избор на изведувачи и композиции и одбиени изведувачи и композиции од четвртиот квартален конкурс од 2014. За претседател на Комисијата за избор, повторно беше избран Робертино Саздов, кој беше претседател на Комисијата и во првиот квартален конкурс. На 13 февруари 2015, МРТ ја објави измената на одлуката за четвртиот квартален конкурс, со која беа укинати средствата за една композиција на изведувачот Ѓорѓи Крстевски, поради тоа што било установено дека на овој изведувач во текот на годината му биле одобрени четири композиции, а законот предвидува максимум три.

Што се однесува до кварталните конкурси за 2015, МРТ објави продолжен јавен повик за пријавување кандидати за пополнување листа од која се избираат членови на комисија за избор на нови композиции. МРТ објави повик за јавна дебата по повод подготовката на предлог-законот за измена и дополнување на Законот за поддршка на домашната музичка продукција.

Центарот за развој на медиуми останува на својот став дека овој закон е непродуктивен, дека дополнително ја нарушува независноста на јавниот сервис и го става во улога на обичен спроведувач на владините политики. Едновремено, следењето на спроведувањето на овој закон за кој е одговорен јавниот сервис, покажува дека постојат прекршувања на законските одредби и дека определени личности постојано добиваат поддршка за своите композиции или пак, се по неколку пати членови на комисиите за избор.

ЗАКЛУЧОЦИ

- И во овој период на мониторинг, АВМУ се уште не го заврши процесот на избор на заменик-директор на Агенцијата, кој беше прекинат односно одложен уште во почетокот на октомври 2014 година.
- Советот на АВМУ изврши замена на постојните дозволи за вршење радиодифузна дејност, со нови дозволи за телевизиско или радио емитување, на сите 133 радиодифузери кои поднесоа пријава за замена на дозволите. Во меѓувреме, Советот ѝ ја одзеде дозволата за работа на телевизија БТР Скопје, заради неплатен долг.
- АВМУ го одби барањето на советникот Зоран Фиданов, агенцијата да упати јавен повик до МРТ, јавниот сервис да ги почитува законските одредби за објективен, непристрасен и професионален јавен радиодифузен сервис кој ги информира граѓаните за сите актуелни општествено-политички случувања. Во својот предлог, Фиданоски наведе дека МРТ го крши законот со тоа што воопшто не ги објавува прислушуваниите телефонски разговори презентирани од опозицијата и дека не се однесува како јавен сервис на граѓаните.
- Во средината на декември 2014 година, АВМУ извести дека направила надзор над понудата на преводи на странските програмски сервиси кои се реемитуваат во дигиталните пакети на операторите на јавни електронски комуникациски мрежи. Надзорот покажал дека кај определени странски програмски сервиси, во опцијата за избор на превод, покрај македонскиот и албанскиот јазик, се нуделе и опции за избор на други јазици. Агенцијата треба уште еднаш да ги разгледа

донесените решенија за исклучување на преводите на другите јазици, а доколку има дилема при читањето на законската дефиниција, да побара автентично толкување од Собранието на Република Македонија. На ваков начин ќе се елиминира сегашната нејаснотија, која наместо да создава плурализам во медиумската сфера, постави уште едно ново ограничување кое оди на штета на другите малцински заедници во државата.

- Друга одлука на АВМУ, која исто така, навлегува во правата на гледачите, корисници на услугите на кабелските телевизии, се наложите за исклучување на регионални телевизии на кои има реклами од македонски компании. Сакајќи да ги заштити домашните телевизии, Агенцијата во два наврати, во декември 2014 и во јануари 2015, наложи исклучување на неколку популарни спортски, културни и едукативни канали. Во јавноста се појавија шпекулации дека целата акција на АВМУ е всушност насочена да обезбеди заштита на домашните медиуми и да спречи одлевање на рекламите од домашните медиуми. Особено, затоа што, веќе на некои реемитувани канали се појавија реклами на македонски компании. Наместо да носи крајно рестриктивни и проблематични одлуки, Агенцијата треба да спроведе јавна расправа со електронските медиуми и кабелските оператори, за квалитетот на понудата што ја нудат домашните телевизии, да го разгледа прашањето за рекламирање на домашните компании и за можните решенија на постојните проблеми.

- Собранието на РМ, после неколкумесечно надминување на законскиот рок, конечно го изгласа Програмскиот совет на МРТ. Уште од донесување на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, ЦРМ постојано истакнува дека законското решение за составот на програмскиот совет на јавниот сервис остава голем простор за директно политичко/партиско влијание врз МРТ. На пример, од вкупно 13 членови, собраниската Комисија за избори и именувања предлага 5, а ЗЕЛС 3 членови. Новиот состав на Програмскиот совет на МРТ го потврди стравувањата на ЦРМ бидејќи голем дел од членовите се луѓе блиски до актуелната власт.
- МРТ и натаму останува исклучително нетранспарентна во својата работа. На интернет- страницата има многу малку информации и документи, а кога станува збор за пристапот до информации од јавен карактер, нејзиното постапување е бавно и најчесто или документите ги доставува во последниот законски рок или пак, го надминува рокот. Некои документи воопшто и не ги доставува.
- На 30 јануари 2015 беше разрешен уредникот на Програмата на албански јазик на Македонското радио - Беким Лаци. Тој изјави дека е разрешен од политички причини, а МРТ не излезе со официјална реакција за разрешувањето на Лаци. Ваквото однесување на МРТ претставува само уште една потврда за нејзиното крајно затворено и нетранспарентно работење. Граѓаните кои ја финансираат МРТ и чиј јавен сервис треба да биде, имаат право да знаат кои се уредниците на програмите, но и кога и зошто тие се менуваат или разрешуваат.
- Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, во овој период, изврши четири редовни надзори врз работата на МРТ и констатираше непочитување на определени законски одредби поврзани со програмата на МРТ. МРТ во континуитет го крши ЗААМУ и другите законски и подзаконски акти со коишто се регулира работењето на јавниот сервис, а со тоа очигледно не се грижи ниту за јавниот интерес.
- Кога е во прашање финансирањето на МРТ и нејзиното финансиско работење, МРТ е на листата на најголеми должници кон УЈП. МРТ е на 18-тото место и должи вкупно 91.566.138 денари за неплатен ДДВ и неплатен данок на добивка.
- Во изминатиот период, МРТ беше во центарот на општествено- политичките збиднувања. Разговори кои се однесуваа на работата на јавниот сервис имаше и во политичките „бомби“ кои ги објавува опозицијата предводена од Зоран Заев. Едно од клучните барања на опозицијата за излез од политичката криза е и оставка на раководниот тим на МРТ.

НВО ИНФОЦЕНТАР

АНЕКС 1

МОНИТОРИНГ НА МЕДИУМИТЕ ЗА МЕДИУМСКИТЕ ЗАКОНИ И СЛОБОДАТА НА ИЗРАЗУВАЊЕ

(ЈАНУАРИ - МАРТ 2015)

ПОДГОТВИЛЕ:
ЕЛЕНА СИМОНОСКА
БИЛЈАНА БЕЈКОВА

СКОПЈЕ, АПРИЛ 2015

ВОВЕД

НВО Инфоцентарот, во рамките на Програмата на УСАИД за јакнење на независните медиуми и Проектот за одговорни медиуми и законодавни реформи во медиумската сфера кој го спроведува Центарот за развој на медиуми, реализира постојан мониторинг и анализа на јавната дебата во медиумите.

Оваа анализа ја опфаќа примената на Законот за медиуми и Законот за аудио и аудио-визуелни медиумски услуги, како и темите поврзани со медиумските слободи и слободата на изразување воопшто.

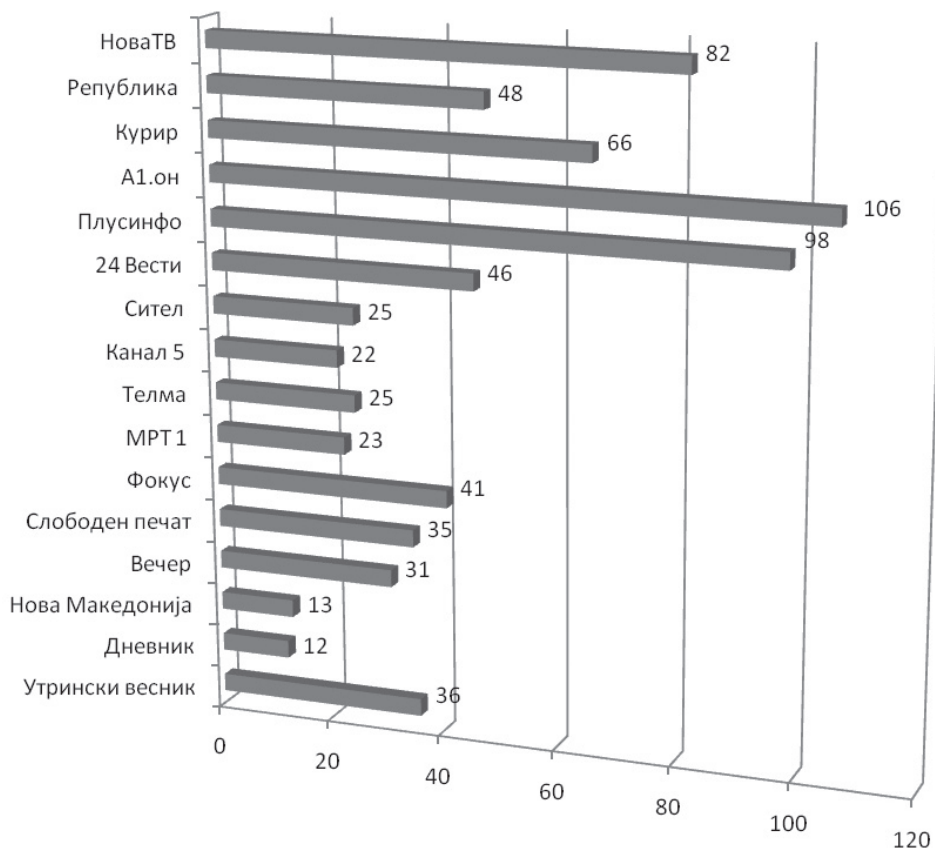
Во мониторингот се вклучени 16 традиционални и нови медиуми - весници: Утрински весник, Нова Македонија, Дневник, Слободен печат и Вечер; неделникот Фокус; телевизии (централни информативни емисии): Канал 5, Сител, Телма, МРТ1 и 24 Вести, и портали: А1.он, Куир, Република, Плусинфо и НоваТВ.

Предмет на анализа се новинарските текстови и прилози, колумните, фотографиите и другите илустрации поврзани со написите и со темите вклучени во мониторингот.

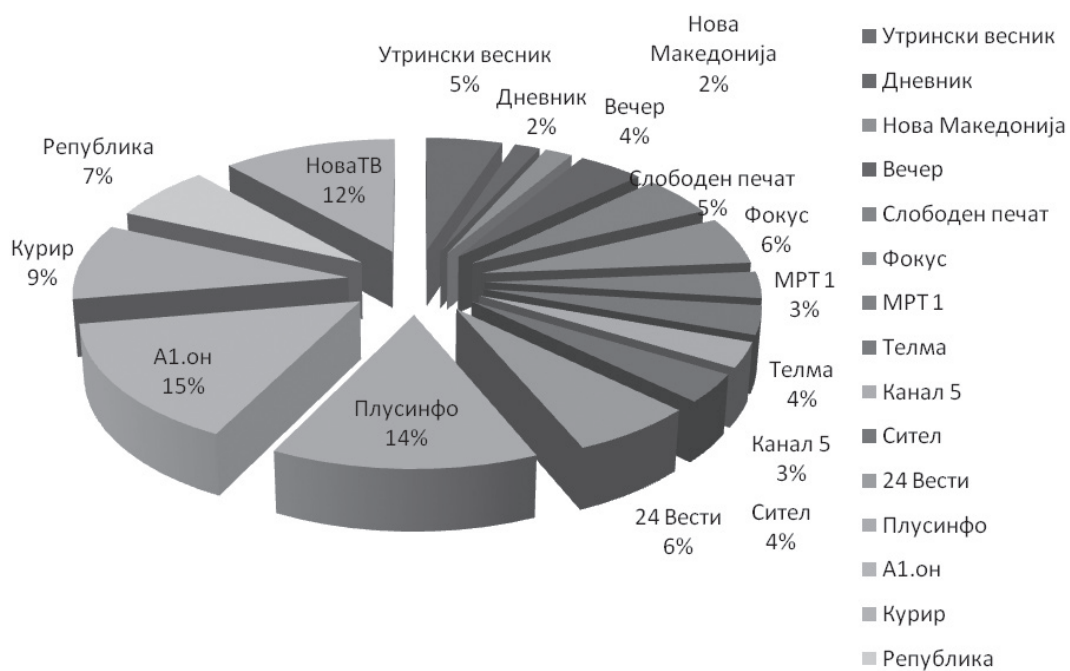
КВАНТИТАТИВЕН ПРЕСЕК

Во периодот од 12 јануари до 31 март 2015 година, во мониторираните медиуми се регистрирани вкупно 709 новинарски написи и прилози. Најголем број материјали беа објавени на порталите А1.он (106) и Плусинфо (98), следуваат Нова ТВ (82) и Куир (66), и телевизијата 24 Вести со 46 прилози.

БРОЈ НА ПРИЛОЗИ ПО МЕДИУМ:

ПРОЦЕНТУАЛНА ПОДЕЛБА НА ПРИЛОЗИТЕ ПО МЕДИУМ:

КВАЛИТАТИВЕН ПРЕСЕК

Првото тромесечие од 2015 година го одбележаа неколку значајни настани кои даваат реална слика за медиумските состојби и слободата на изразување во Република Македонија: случајот Кежаровски, прислушувањето и лустрацијата на новинарите, политичкото влијание врз медиумските куќи и зголемениот граѓански притисок врз МРТ¹⁸.

ОГРАНИЧУВАЊА ВО ВРШЕЊЕТО НА НОВИНАРСКАТА ПРОФЕСИЈА

Случајот Кежаровски беше во фокусот на медиумите и во почетокот на 2015 година. Со 128 прилози или 18% од вкупниот број анализирани новинарски материјали, судската разврска на случајот на новинарот Кежаровски доминира во ова тримесечие над останатите теми кои се занимаваат со медиумските состојби во земјава.

Повеќето набљудувани медиуми, објавија прилози за одлуката на Апелацискиот суд во Скопје и враќањето на Кежаровски од домашен притвор во затвор, за намалувањето на казната затвор од четири на две години, за неговото враќање во затвор на доиздржување на казната, за жалбата на скопското обвинителство, како и за конечната одлука за условен отпуст. Медиумите ги објавија и реакциите на медиумските здруженија, апелите граѓанските организации за негово ослободување, како и реакциите на меѓународните организации.

¹⁸ Судските случаи за навреда и клевета против новинарите се предмет на друга мониторинг анализа, која е составен дел од набљудувањето на спроведувањето на Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета.

„Солидарност за Кежаровски стигна и од новинарските здруженија од соседството кои ишшуваат дека судската одлука е брутален акт на насилство врз слободата на изразување, од стиграна на институциите. Со ова, како што велат, Македонија е единствена земја во регионот во која е затворен новинар, што претставува закана за сите новинари. Во меѓувреме, се зголемува поддршката од повеќе невладини организации и граѓански иницијативи за протест против одлуката на Апелацискиот суд. На иницијативниот одбор за ослободување на Кежаровски, Синдикалниот на новинари и ЗНМ, им се приклучија и од Професорскиот, но и Студентскиот Пленум.“ (24 Вести, 18.01.2015)

„Новинари и граѓани кои сочувствуваат со неправдата која му се случува на Томислав Кежаровски протестираа по скопските улици. Протестот зајочна од пред Апелацискиот суд, а заврши пред владата со голема поддршка од колежите на осудениот новинар. Освен новинари кои беа во најголем број, се солидаризираа и претставници на политички партии, на невладиниот сектор но и граѓани кои не ја поддржуваат неправдата која ја прави Кежаровски и неговото семејство.“ (А1он, 20.01.2015)

Сепак, мора да се издвои начинот на известување на провладините медиумите, кои не ја пропуштија можноста, покрај извештаите за протестите и апелите за ослободување на Кежаровски, да објават инсинуирачки коментари за организаторите и за учесниците на масовните протести. Тие ги прикажаа протестите како неуспешни или како политички дирижирани од опозицијата. Повеќе од очигледен е обидот, настаните, но и самиот преседан на притворање новинар, да се дискредитираат, а не да се претстават како атак врз

новинарството и слободата на изразување воопшто.

„Кежаровски беше пуштен дома утрово, а првостепен пред Апелација организиран за наредна не се одложи. Раководството на СДСМ во првите редови, организациите на СОРОС зад нив. Ослободувањето не ја промени политичката агенда на демонстрантите. Но и покрај цело неделните повици на партиските лидери на СДСМ и другите опозициски партии и логистиката на здруженијата како АМАН, ЛЕНКА и други сателити на опозицијата, првостепен доживеа фијаско се не повеќе од 400 присутни“ (Сител, 20.01.2015)

„Заколот кој беше осуден новинарот Томислав Кежаровски е донесен во времето кога СДСМ беше на власт. Кежаровски открил име на заштитен сведок за иланиено убиство и го ставил во опасност неговото живо, рече премиерот Никола Груевски одговарајќи на прашањето во врска со овој случај во емисијата Јаги бурек.“ (Сител, 24.01.2015)

Пренесувајќи ги пишувањата во Курир, од 21.01.2015 и телевизијата Канал 5 се придружи во напорите да се дискредитира и оцрни новинарот Зоран Димитровски, идентификувајќи го како еден од организаторите на движењето „Слобода за Кежаровски.“ Ставајќи акцент на издвоени делови од неговиот говор на протестот од 20 јануари, а него претставувајќи го како неприципиелен и неразумен и двата медиума ги доведоа под прашање протестите и напорите на новинарската фела за заштита на новинарската професија, а барањата за слободата на изразување ги претставија како лични фрустрации на новинарите и неприципиелни напади врз Владата на РМ.

„Оние кои на меѓафони зборуваат дека им е загрошена слободата на изразување и тврдаат дека се мита на говор на омраза, вчера беа првите кои искажаа говор на омраза и неразумен гнев. Сврови, калифај, исламска држава, сечат глави, го сопраат семејто на слободата беше дел од вокабуларот на уредничкиот Фокус Зоран Димитровски во зборови кој го одржа вчера пред Владата. Според Курир, Ди-

митровски нејречено го кажа своето мислење и немаше никаква консеквенција, насројта тврдењата дека Македонија не е слободна држава, но што всушност се крие зад ваквиот говор на омраза?, прашува Курир. Во фелата се зборува дека Зоран Димитровски- Жоро во времето кога бил главен и одговорен уредник на Дневник, а кој своевременно беше остар критичар на работата на СДСМ и јавно застапуваше во одбрана на дел од политиките на Владата, за што постојат и негови написи, се обидел таквата поддршка да ја материјализира за своја соственена корист, ја испорачал одредени барања, кои поради нивната неприципиелност и неразумност не биле исполнети, ја така оние кои подобро го познаваат ќе речат дека зад вчерашниот насрт на Жоро и неговото членување на одборот за ослободување на Кежаровски се крие всушност неговата лична фрустрација од неисполнените планови и барања.“ (Канал 5, 21.01.2015)

Начинот на кој известуваше Македонската радиотелевизија (МРТ) за случајот Кежаровски е целосно обработен во посебниот извештај „Студии на случај: Кежаровски, штрајк на СОНК, кривична пријава против Заев“¹⁹. Извештајот констатира дека во случајот Кежаровски очигледна е намерата на МРТ целосно да ги минимизира, па дури и да ги премолчи збиднувањата поврзани со одлуката на Апелациониот суд и враќањето на Кежаровски во затвор. Јавниот сервис објави информации за намалената казна на Кежаровски, како и за неговото условно пуштање на слобода, но не ја информираше јавноста за неговото експресно ноќно упатување во затвор. Всушност, МРТ повеќе сака да скрие информации, отколку непристрасно и детално да информира за овој исклучително важен случај, кој темелно задира во слободата на изразување и слободата на информирање во државава. Дополнително, новинарите на МРТ, во ниту еден од прилозите не искажаа принципелна солидарност со својот колега и

¹⁹ http://nvoinfocentar.mk/wp-content/uploads/2015/02/MRT_Kezo_SONK_Zaev_03.02.2015-1.pdf

од име на јавниот сервис не им дадоа поддршка, ниту на протестите, ниту на Кежаровски.

„Денешниот иројесит, најавен како новинарска поддршка за колеѓата, не оситана имун на политиката. На собирот учествувала лидерите на СДСМ, ЛДП, НСДП- Заев, Жерновски, Пејковски. Се појавија и други високи функционери од повеќе политички партии.“ (МРТ 1, 20.01.2015)

Основното јавно обвинителство на Република Македонија, на 3 февруари 2015, испрати соопштение²⁰ со предупредување до медиумите дека објавувањето на материјали кои што може да станат предмет на натамошната кривична постапка е забрането и казниво со закон и побара веднаш да запре објавувањето и емитувањето на таквите материјали. Оваа реакција на Обвинителството следеше по обзnanувањето на акцијата „Пуч“ и протекувањето на видео- материјали на каналот Јутјуб, а во очекување на објавувањето аудио материјали од прислушувани разговори кои опозициската СДСМ ги најавуваше подолго време²¹ (т.н. случај „Бомба“). Соопштението создаде вистинска конфузија и предизвика лавина реакции од медиумите. Повеќето новинари, медиумски организации и граѓански здруженија ја оценија постапката на Обвинителството како обид за заплашување и замолчување на медиумите за објавување и третирање прашања од јавен интерес особен за прашања поврзани со евентуална злоупотреба и криминал на власта.

Критичките медиуми, покрај ставот на Обвинителството, редовно ги објавуваа и бурните реакции на несогласување од Здружението на новинари на Македонија (ЗНМ), Македонскиот институт за медиуми (МИМ), Советот за етика, ССНМ, Хелсиншкиот комитет за човекови права, Центарот за развој на медиуми, како и од Македонската асоцијација

²⁰<http://jorm.gov.mk/?cat=4&paged=7>

²¹ Опозицијата почна да објавува аудио материјали од незаконски прислушувани телефонски разговори од преку дваесет илјади граѓани на 9 февруари 2015 година, преку проектот „Вистината за Македонија“, т.е. случајот „Бомба“.

на новинари (МАН), која единствена застава во одбрана на ставот на Обвинителството. Сепак, и овие медиуми пренесоа единствено ставови и извештаи од организациите, без да навлезат во суштината на проблемот кој го наметна Обвинителството во својот обид за дезинформирање и за затскривање на вистината.

Медиумите кои верно ги следат владините политики, единствено ги пренесоа ставовите на Обвинителството и на МАН. Повикувајќи се на авторитетот на ЕУ, под превезот за професионално и одговорно информирање, тие побараа од медиумите да не ги објавуваат материјалите на опозицијата, кои самите паушално ги прогласија за кривично дело, а новинарите ги заплашија со заканата за нивна евентуална кривична одговорност.

„Според прејораките, од Европската унија, се бара од медиумите да известуваат професионално и одговорно, што и ние го поддржавме. За таа цел ги повикуваме членовите на МАН, како и новинарите кои се уште не се наши членови, како и медиумите во Република Македонија да бидат одговорни и да го почитуваат законот кој наложува да не се објавуваат материјали, прислушувани телефонски разговори, кои се незаконски создадени и прибавени, како и видео снимки со истите карактеристики... кои сами по себе се кривично дело, а нивно објавување кое нанесува ненадомеслива штета на учесниците е исто така кривично дело кое при објавување или пренесување би го сторило новинари и медиуми за што би поиднагле под законска, кривична одговорност, се вели во соопштението на МАН.“ (Курир, 03.02.2015)

Незаконското прислушување новинари и директното влијание не само врз уредничката, туку и врз кадровската политика на провладините медиуми од страна на власта, беше тема на т.н. „четврта бомба“, која опозициската СДСМ ја објави на 25 февруари 2015 година. Според СДСМ, аудио снимките од прислушувани разговори укажуваат на тоа дека стотина новинари, подолг временски период, биле мета на прислушување. Исто така,

материјалите кои јавноста имаше можност да ги слушне укажуваат и на директна спрега меѓу сопствениците и главните уредници на неколку медиуми со премиерот и со неговите блиски соработници и министри, се со цел да се контролираат содржината и тајмингот на информациите пласирани во јавноста.

Критичките медиуми изворно ги прене-соа изјавите од прислушуваниите новинари на кои опозицијата им враќа папки со нивните прислушувани разговори, како и реакциите на ЗНМ, Европската федерација на новинари и други организации кои го осудија чинот на прислушување на новинарите во државава од страна на актуелната власт Овие медиуми ги објавија аудио снимките и транскриптите од разговорите презентирани на прес-конференциите на СДСМ.

„Згрозена е новинарската фела од сознанијата дека повеќе од сто новинари, уредници и сопственици на медиуми, не само што биле прислушувани, туку како што објави опозицискиот лидер Заев, нивните разговори биле дојолнишело обработувани од Управата за безбедност и контраразузнавање. Во илкупите кои денеска СДСМ им ги додели на новинарите, документирано се дел од нивните телефонски разговори и смс-пораки со свои колеги, соработници и извори на информации. Велат не се изненадени, но се зајрејасени што биле следени без судска одлука и прапуваат со што тие ги загрозиле државните интереси? Новинарите велат дека ќе бараат судска разрешница и одговорност.“ (24 Вести, 25.02.2015)

Интересно е да се напомене дека ден пред објавувањето на аферата за прислушување на новинарите, провладините медиуми, Сител и Канал 5, како и јавниот сервис МРТ, се огласија со речиси идентичен прилог.

„Медиумите на Сорос и СДСМ се сè понервозни поради неуспешниот обид да ја изманипулираат јавноста и да предизвикаат немири, поради што посегнуваат кон лаги, конструкции и навреди кон неуспешностиите, иако декларативно се залагаат за слобода на медиумите и слобода на говорот.“ (Сител, 24.02.2015)

„Нервозата предизвика најнизок начин на комуницирање. Колеги новинари за навредите и повиците за линч кон претставниците на фелата, државата и аналитичарите што сметаат дека бомбите на Заев се на штејта на земјата.“ (МРТ 1, 24.02.2015)

„Нервоза во медиумите блиски до СДСМ, како и кај новинарите од високо на Сорос. Таа нервоза ја покажуваат преку говорот на омраза и дрскиот напад и лични навреди. Истите кои не застапаа во барањето на слобода на говор и слобода на медиуми станаа првите кои со жестоки навреди и груби невистини се обидуваат да се пресметаат со неуспешностиите.“ (Канал 5, 24.02.2015)

Невозможно е да не падне в очи синхронизиранот обид на трите телевизии, ден пред објавувањето на „бомбата“, за целосна дискредитација на критичките медиуми и новинари, а со тоа и за целосна дискредитација на информациите кои ги објавуваат. Преставувајќи ги како „нервозни манипулатори кои преку говор на омраза само се кријат зад лажни заложби за слобода на медиумите и слобода на говорот“, Канал 5, Сител и МРТ испраќаат порака до јавноста дека не треба да се верува во ниту една информација која во иднина ќе биде објавена преку критичките медиуми.

Едновремено, во деновите после 25 февруари, на сличен начин беше направен обид за дискредитирање на Здружението на новинари на Македонија (ЗНМ), во корист на обидите на Македонската асоцијација на новинари (МАН) да ја релативизира штетата од прислушувањето на новинарите.

„ЗНМ и Насер Селмани уште еднаш обрапуваат за СДСМ. Бараат оставка од дел од државниот врв, ама не бараат оставка од Зоран Заев и раководството на СДСМ. Селмани бара обвинителството да ги испита прислушуваниите разговори на новинарите, а не бара обвинителството да побара приведување на лидерот на опозицијата заради незаконско прислушување на новинари, на државен врв, за соработка со странски служби и незаконско објавување на тие материјали.“ (Вечер, 26.02.2015)

„Објавениите разговори од сѝрана на СДСМ се уѝоѝребувааѝ за ѝарѝиски ѝоѝреби, односно ѝодиѝање на ѝарѝискиоѝ реѝѝинѝ на СДСМ на шѝеѝа на законоѝ и основниѝе човекови ѝрава, сѝои во ѝишаноѝо сооѝшѝение и се ѝодвлекува дека МАН ѝо осудува ваквоѝо, како шѝо велайѝ, ѝарѝиско маниѝулирање со јавноста која со кршење на законоѝ се сѝава во функција на ѝарѝијаѝа. Сѝоред МАН, ЗНМ се сѝава во функција на СДСМ како лоѝисѝика за нивни ѝарѝиски акции.“ (Курир, 26.02.2015)

Кон крајот на март 2015, македонската новинарска фела доживеа уште еден удар од страна на власта односно доживеа **лустрација на новинари**. Новинарката Јадранка Костова, главна уредничка на неделникот Фокус, беше лустрирана и прогласена за соработник на службите и тоа за емисијата „Без наслов, но со повод“, која во деведесеттите години на минатиот век, се емитуваше на Првата програма на Македонската телевизија. Преку петнаесетина прилози, главно извештаи, критичките медиуми ги објавија реакциите на Костова, но и жестоките реакции на негодување од страна на новинарите, граѓанските активисти и експертите, за тоа дека оваа лустрација претставува директен напад на власта врз критичките новинари и дека овој преседан води кон системско замолчување и заплашување на новинарите и на медиумите кои мислат поинаку од власта.

Медиуми ја пренесоа и изјавата на претседателот на Комисијата за верификација на фактите (популарно, Комисија за лустрација), Томе Аѝиев, кој смета дека нема ништо спорно во лустрирањето новинари, но и дека по барање на сопствениците може да бидат проверени и оние новинари кои работат во приватните медиуми.

ОСВРТ НА СЛУЧУВАЊАТА СО МАКЕДОНСКАТА РАДИОТЕЛЕВИЗИЈА

Од почетокот на годината, јавниот радио-дифузен сервис, МРТ, се најде под застен и континуиран притисок од страна на критичката јавност во државата.

Реакциите за тоа како и дали воопшто МРТ ја исполнува својата законска обврска да биде професионален и непристрасен јавен радиодифузен сервис на граѓаните, ги започна НВО Инфоцентарот, со објавувањето две посебни анализи за информирањето на јавниот радиодифузен сервис за актуелните општествено- политички случувања во државата: „МРТ ги маргинализира и етикетира студентските протести“²² (23 јануари 2015) и „Студии на случај: Кежаровски, штрајк на СОНК, кривична пријава против Заев“²³ (3 февруари 2015). И во двете анализи се констатира дека Македонската радиотелевизија, целосно и во континуитет, потфрла во својата улога на јавен радиодифузен сервис на граѓаните на Република Македонија. Ниту во случајот со студентските протести во декември 2014, ниту во случајот Кежаровски, ниту во случајот со штрајкот на СОНК, ниту пак, во случајот со кривичната пријава против Заев, МРТ не го застапува јавниот интерес, туку се става во функција на пропагандната машинерија на власта, и тоа како директен актер и инструмент на владината пропаганда. Извештаи од наодите на НВО Инфоцентарот ги објавија единствено критичките портали, а МРТ не се огласи со реакција.

МРТ, исто така, не реагираше и на обвинувањата кои на нејзина адреса ги упати Студентскиот пленум, како реакција на игнорирањето на студентската автономна зона.

„Неѝријаѝен ѝречек доживеа екиѝаѝа на јавниоѝ сервис МРТВ 2, коѝа ѝред два дена решиле да влезайѝ во авѝономнаѝа зона на сѝуденѝиѝе на Филолошкиоѝ факулѝетѝ и да најраваѝ снимки од окуѝаѝијаѝа. Дел од ѝрисуѝѝниѝе сѝуденѝиѝи – членови на Сѝуденѝискиоѝ ѝленум револѝирирани од иѝноранѝискиоѝ однос на јавниоѝ сервис за сѝуденѝискиѝе случувања во земјава, ја ѝоѝсеѝија ѝелевизијаѝа дека ѝраѓаниѝе ја ѝлаќааѝи и за да се

²² <http://nvoinfocentar.mk/mrt-gi-marginalizira-i-etiketira-studentskite-protesti/>

²³ http://nvoinfocentar.mk/wp-content/uploads/2015/02/MRT_Kezo_SONK_Zaev_03.02.2015-1.pdf

информираат за студентската окупација. -Пожелни сме, но доаѓаат и не не пренесуваат. Зошто не не пренесуваат ниту од прошетите, ниту од сите активности што ние ги правиме. Тоа се наши пари со кои работиме. Имаме право да го окупираме и објектите на Македонската радиотелевизија да знаат, и порачаа студентите на екраните на МТВР.“ (Нова ТВ, 18.02.2015)

Платформата за граѓанска политика „Ајде“, со перформанс пред на зградата на МРТ, на 28 февруари, побара од јавниот радиодифузер да стане вистински сервис на граѓаните и преку принципите на универзалност, разновидност и независност да обезбеди вистинито и навремено информирање.

Во прилогот во вечерните вести, како реакција на настанот, МРТ се задржа на тоа кој се учествувал во протестот, а акцентот го стави врз новинарот Зоран Бојаровски, и други поранешни членови на Советот на МТВ.

„Меѓу првите луѓе на денешниот процес беа новинарот Зоран Бојаровски и директорот на соросовата фондација „Отворено општество – Македонија“, Владимир Милчин. И двајцата се поранешни членови на Советот на МТВ. Бојаровски беше и претседател на Советот, и тоа во 2008-та година, кога претседател на УО на МРТ е Леонид Наков, поранешен член на ЦО на СДСМ. Тоѓаш се реализира една мајна зделка од која МРТВ и денес тврди последици. Во директна согодба и без тендер, е склучен договор со словенечката компанија ТСЕ за набавка на студиска опрема, кој потоа се покажа како штепен за ЈП. МРТ го загуби судскиот спор и сега треба да плати околу 1,5 милион евра.... МТВ се уште ги тврди последиците од ваквата одлука на тогашните највисоки органи на управување. Декемвриските плати дојнаа шокму како резултат на вака шокмениот договор. Сега целата документација за договорот склучен без тендер е во рацете на Врховниот суд.“ (МРТ 1, 28.02.2015)

На ваков начин, преку оцрнување на Бојаровски, кому му се припишува „матната зделка“, МРТ се обиде да го дискредитира

Бојаровски, но и да ги дискредитира, минимизира и безвредни апелите и барањата на стотината активисти на „Ајде“.

Во одбрана на МРТ, на сличен начин се огласија провладините Курир (наслов: Бојаровски ја чини МРТВ и граѓаните 1,5 милиони евра, 28.02.2015) и Република (наслов: „Ајде“ на протест пред МРТ, Бојаровски не спречил штетен договор, 28.02.2015 и наслов: МРТВ отплаќа стари гревови на Наков, Милчин и Бојаровски, 28.02.2015)

Кон средината на март 2015, генералот Стојанче Ангелов, претседател на партијата „Достоинство“, започна повеќедневен континуиран протест пред МРТ, со барање до директорите и уредниците на МРТ да ги пуштат снимките од прислушуваниите разговори што ги презентираше опозицијата. Ангелов, подоцна поднесе и кривична пријава против главниот и одговорен уредник на МРТ, Диме Ратајкоски, за селективно и пристрасно пласирање информации преку јавниот сервис.

Во обид да влезе во просториите на радиото „Канал 103“, лоцирано во зградата на МРТ и од таму да ги пушти аудио снимките, Ангелов беше спречен од обезбедувањето во зградата, а обезбедувањето упадна и во просториите на радиото (Канал 103, на интернет, го објави аудио материјалот од упадот).

МРТ ги демантираше тврдењата на Ангелов и на редакцијата на радиото „Канал 103“, дека направила упад во програмата на радиото: „Радиото Канал 103 емитува програма од објектот на МРТ и МРТ нема никаква формална, организациска и програмска допирна точка со истото. Оттаму, уште еднаш се оградуваме од вчерашниот настан. Ниту МРТ, како институција, ниту некој нејзин вработен е дел од истото случување“.

Критичките медиуми редовно известуваа за случувањата на протестите, пренесувајќи ги барањата и изјавите на учесниците: граѓани, уметници, јавни личности и активисти.

МРТ, дури десетина дена од почетокот на протестите, се огласи со прилог во централните вести:

„Членови на „Досџоинсџиво“ џридружувани од друџи џарџиски активисџи и џраџани, џредводени од Сџојанче Анџелов, денеска излеџоа на џроџесџи џред МРТ. Се обидоа со џриџисок да ја џринудат Македонската џелевизија да џи објави џрисушуваниџе разџовори, кои џи џрезентира оџозиџијата, а за кои Јавноџо обвинџелсџиво џредуџреди дека објавувањето е казниво со закон. И џокрај џредуџредувањата на Обвинџелсџивоџо, МРТ во изминаџиов џериод, во конџинуиџети е изложена на жесџок џриџисок, невиден во демократскиџе системи. Денешниот џроџесџи се џреџвори во џолиџички собир на кој беа џобарани осџавки од Премиерот и минисџриџе во Владата.“ (МРТ1, 28.03.2015)

Од прилогот е јасно дека главната причина и оправдување за необјавување на прислушуваниџе разговори, МРТ ја бара во соопштението од Јавното обвинителство, од 3 февруари. Претставувајќи се како „жртва“ на притисок „невиден во демократските системи“ раководството на МРТ не направи ни најмал обид објективно да ја информира и да џ овозможи на широката македонска јавност да џ слушне контроверзните разговори.

Во одбрана на постапките на МРТ, се огласи Агенџијата за аудио и аудио визуелни медиумски услуги (АВМУ), која не го прифати предлогот на својот советник Зоран Фиданоски, да џ укаже на МРТ дека со необјавувањето на „бомбите“ го крџи законот и дека не го штити јавниот интерес.

„Аџенџијата за медиуми нема да исџраџи барање до јавниот сервис МРТ, со кое ќе укаже дека е неџходно објекџивно и џрофесионално извесџување околу аудио снимкиџе џио џи објавува оџозиџијата. За одлукаџа џласаше само новинарот, Зоран Фиданоски, додека осџананиџиџе беа џроџив...Членовиџе кои џласаа џроџив, аџументираа дека не сакаат да навлезат во џолиџика и дека МРТ има џраво да одлучи како ќе џ џреџира џрисушуваниџе материјали. Со ова Аџенџијата засџана зад сџавоџ на МРТ да не се објавуваат џелефонскиџе снимки на СДСМ заради забранаџа од Обвинџелсџивоџо.“ (Утрински весник, 31.03.2015)

Во одбрана на МРТ се огласија и Република (наслов: Бубо Каров и К-15 од МРТВ заработиле 1.900.000 евра, 30.03.2015 и наслов: Латас: Добро друштво се нашле грнето и капачето – грнето со милионерите од К-15 и капачето Стојанче како командант на УЧК, 31.03.2015) и Вечер (наслов: Дали Бубо Каров протестира за повторно да земе милиони од МРТВ?, 30.03.2015), кои преку веќе добро познатиот шаблон за манипулативно оцрнување на учесниците во протестите, во втор план џи потиснаа барањата на граѓаните.

МЕДИУМИ V.S. МЕДИУМИ ИЛИ ЗА ФРАЗАТА „МЕДИУМИ ФИНАНСИРАНИ ОД СОРОС“

Повеќе од седумдесетина архивирани прилози и написи ја содржат фразата „медиуми/новинари финансирани од Сорос“. Продукџијата на овие прилози доаџа главно од Курир и Република, потоа од Сител и Канал 5, а поретко од Дневник и Вечер. Фразата „медиуми/новинари финансирани од Сорос“, која неретко ја има уште во насловите на написите, значи комплетна дискредитација на секоја информација објавена во критичките медиуми. Овие написи и прилози главно дезинформираат, изнесуваат неvistини, манипулираат со општо познати факти и често се преполни со навреди и квалификации кон медиумите, уредниците и новинарите кои работат во овие медиуми и кои џи киртикуваат владините политики.

Интересно е тоа што, ваквите написи и прилози почнуваат да се објавуваат неколку дена пред и неколку дена после поголеми општествени случувања (протести, меѓунаордни извештаи за состојбите во земјава, објавување на „бомбите“ на опозиџијата и др.).

„Сџанува џовеќе од очигледно дека новинариџе финансирани од ФООМ и друџи сџрански извори, во својата заслешеност веќе не бираат ни средсџива во одработувањето за неџии интереси, додека моралот се чини уџио од џооѓамна џо имаат изџубено. Она џио сџрански-

тие илашени ирачи во земјава се обидуваат
изминаативе денови да го направат искорис-
тувајќи го ираѓичниот настан во Франција
џи иреминува сите граници на нормално огне-
сување и кај јавноста дури иредизвикува и чув-
ство на гадење.“ (Курир, 13.01.2015)

„Соросовите медиуми следејќи го иримеро-
тот на Заев каде одредени информации од ма-
теријалите кои џи објавуваа џи става во иодре-
шен контекст кој само нив им одговара, а не е
верен до висината, излегоа со квалификации
кои не џи содржи во самите креирани матери-
ријали кои Заев џи објави.“ (Курир, 20.02.2015)

„Кога е за иоиребитие на СДСМ, за нови-
нарското здружение на СОРОС и оиозицијата
нема ироблем да се ирислушуваат новинари.
Преиседателот на ЗНМ во оваа скандалозна
изјава вели дека доколку новинарите не на-
иравиле криминал нема иоиреба да се ирижаат
за иоа што ириватноста ќе им се врши ио
ишелевизи. ЗНМ и Насер Селмани уште еднаш
одработуваат за СДСМ. Бараат оставка од
дел од државниот врв, ама не бараат оставка
од Зоран Заев и раководството на СДСМ.“ (Ве-
чер, 26.02.2015)

„Кулминира нервозата во редовите на оио-
зициските фронтмени. Со иовици за линч и
говор на омраза кој иреминува во адресија овие
луѓе докажаа дека не се борат за слободата
на говорот, туку се водени од желбата за гола
власт, иа се служат со иириги, ицости и за-
кани. Вербалниот напад на Ситојанче Ангелов
кон уредникот на Нешпрес, Дејан Николовски
е иоследниот во низата докази дека на лица-
та во и околу СДСМ воишто не им е ирижа
за слободата на новинарството...Очекувано,
за овој негов насилнички чекор, доби иоддршка
од медиумите блиски до СДСМ и финансира-
ни од СОРОС. Инцидентот бил снимен од нив
и објавен на Интернет, а најголемиот дел од
нив објавија и вест на оваа тема. Ниту еден
новинар во овие медиуми не наиша осуда за
ваквото однесување на еден иолиничар врз
македонски новинар.“ (Република, 28.03.2015)

Сличен третман доби и меѓународната
телевизиска мрежа „Ал Џезира“ после обја-
веното интервју со лидерот на опозицијата,

Зоран Заев. Во серија прилози и написи, про-
владините медиуми ги „потсетија“ македон-
ските гледачи и читатели дека седиштето на
мрежата се наоѓа во земја која практикува
Шеријатско право. Преку апсурдно заплашу-
вање, бегајќи од темата на интервјуто со Заев
и комплетно игнорирајќи ја политичката
криза за која се говореше во прилогот, тие ја
прикажаа „Ал Џезира“ како еден од главните
протагонисти за дестабилизација на држава-
ва.

„Оиозициската СДСМ во недостигањето на
сојузници за своето дескриптивно сценарио
меѓу мнозинството од македонските граѓани
ја избира најиоразийтелната оиција за Маке-
донија. СДСМ и нејзините оиозициски иоддр-
жувачи деновите се главните ироиѓониски
на ирограмата на арајската Ал Џезира во
создавањето медиумска кима за дестабили-
зација и ширење меѓуеинички иензии во др-
жавата. Таквото сојузништво на СДСМ со
ишелевизијата која е иромотор на исламскиот
фундаментализмот во својот веќе го осу-
дија македонските интелектуалци.“ (Сител,
20.03.2015)

„Меѓународниот ишелевизиски канал Ал
Џезира, чиј иревод е „Островот“, е со се-
дишето во Доха, Катар и е во соисiveness на
Владата, односно на Емирот којшто е шеф
на државата и на Владата. Сипоред Уставот,
во земјата но и во ишелевизиската станица
се ирменува исламскиот сипоред Шеријатскиот
ираво. Што значи дека семејното ираво не го
ирифаќа сведочењето на жена, а каменување-
то и камшикувањето се сметаат за леѓална
казна. Љубовната врска меѓу жена од мусли-
манка и маж од немуслиманска вероисповед
се казнува со смрт.“ (МРТ 1, 20.03.2015)

ЗАКЛУЧОЦИ

- Критичките медиуми редовно информираат за актуелните настани и процеси поврзани со медиумската сцена, загрозувањето на слободата на медиумите и слободата на информирање и изразување;
- Ако во изминатите периоди на набљудување беше забележлив обидот на провладините медиуми да ги игнорираат процесите поврзани со медиумската сцена, посебно со загрозувањето на слободата на медиумите и слободата на информирање и изразување, во овој период очигледен е нивниот обид вината за кризата на македонската медиумска сцена да им ја припишат на дел од критичките медиуми, на опозицијата и на граѓанскиот сектор;
- За провладините медиуми најголем проблем се критичките медиуми и нивните уредници и новинари, кои се постојана мета на напади, дисквалификации и етикетирање. Не само што ги ставаат под прашање веродостојноста и демократските капацитети на критичките медиуми, туку изнесуваат и обвинувања дека тие работат на штета на државните интереси.
- И во ова тромесечие недостига аналитичкиот аспект на обработка на темите. Новинарите главно ги пренесуваат изјавите и ставовите на домашните и странските актери од областа на медиумите, како и на домашните и странски политичари. Во прилозите изобилуваат вести и извештаи, поретко коментари, а анализи речиси и да нема.
- МРТ не се обиде ниту минимално да ги почитува професионалните новинарски стандарди во информирањето на јавнос-

та. Нејзиното известување е пристрасно, еднострано, тенденциозно и манипулативно. Односот кон фактите е селективен и секогаш мотивиран од намерата безрезервно и по секоја цена да се поддржат владините политики и ставови.